

DET PSYKOLOGISKE FAKULTET

Ψ

***Foreldrerelasjonens betydning for selvfølelse og livstilfredshet
hos unge voksne***

HOVEDOPPGAVE

profesjonsstudiet i psykologi

Edel Smoge

Vår 2012

Veileder: Marianne Skogbrott Birkeland

Oppsummering

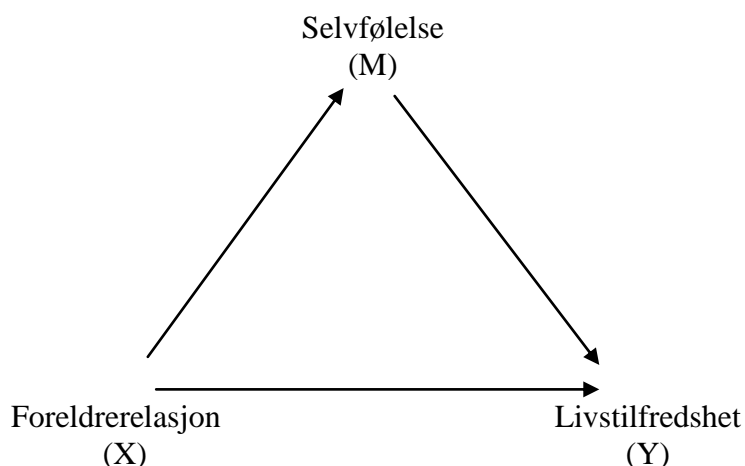
I tillegg til å være et mål i seg selv, er høy livstilfredshet vist å være relatert til positive sosiale utfall og et fravær av psykiske lidelser. Det er da interessant å undersøke hvilke faktorer som henger sammen med nivå av livstilfredshet. Dette studiet har undersøkt om det er en sammenheng mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet i ung voksen alder, og om selvfølelse kan mediere denne sammenhengen. Kjønnforskjeller er også undersøkt. Studien er basert på data fra et norsk longitudinelt studie; Voksen I år ToTusen (VITT), med et utvalg på 627 deltakere på 23 år. Det var ingen kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon eller livstilfredshet, men menn rapporterte signifikant høyere nivå av selvfølelse enn kvinner. Videre viste resultatene en signifikant korrelasjon mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, mellom selvfølelse og livstilfredshet, og mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet. Regresjonsanalyser viste at selvfølelse delvis medierte sammenhengen mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet hos begge kjønn. Resultatene blir drøftet i forhold til selvbestemmelsesteori og sosiometerteori.

Abstract

A high level of life satisfaction is a goal in itself and has been shown to be related to positive social outcomes, and an absence of psychological disorders. This makes it interesting to explore which factors that effects level of life satisfaction. The purpose of the study was to investigate a possible relationship between parent-child relationship and life satisfaction, with self-esteem as a mediating variable. Furthermore, possible sex differences in parent-child relationship, self-esteem and life satisfaction was investigated. The study is based on data from a Norwegian longitudinal study; Voksen I år ToTusen (VITT), with a sample of 627 participants. The results show sex differences in levels of self-esteem, but not in parent-child relationship, or level of life satisfaction. Further, the results show a significant relationship between parent- child relationship and self-esteem, between self-esteem and level of life satisfaction, and between parent-child relationship and level of life satisfaction. The results show a partial mediation of self-esteem through parent-child relationship and life satisfaction at the age of 23 for both sexes. The results are discussed in relation to self-determination theory and sosiometer theory.

Høyt nivå av livstilfredshet er assosiert med glede og oppnåelsen av ”det gode liv”, mens lavt nivå av livstilfredshet er assosiert med depresjon (Proctor, Linley, & Maltby, 2009). Kunnskap om mulige sammenhenger mellom livstilfredshet og andre individuelle og situasjonelle fenomener kan være nyttig for forebygging av psykiske lidelser, og for kunnskap om metoder til å øke nivå av livstilfredshet. En viktig kilde til livstilfredshet kan være positive relasjoner til foreldre. En kan tenke seg at foreldrerelasjonen kan påvirke nivå av livstilfredshet både direkte, og indirekte. En indirekte påvirkning på livstilfredshet kan skje ved at foreldrerelasjonen påvirker nivå av selvfølelse, som videre påvirker nivå av livstilfredshet. Foreldrerelasjonen kan tenkes å påvirke selvfølelse ved at foreldre legger til rette for optimale utfordringer og gir positive tilbakemeldinger, ved at foreldre veileder en til å løse egne problemer, og ved å gi omsorg, aksept, og en følelse av tilhørighet (Ryan & Brown, 2003). Det kan tenkes at foreldre kan påvirke nivå av selvfølelse også hos voksne barn. For eksempel har Mattanah, Lopez, og Govern (2011) funnet en sterkere relasjon mellom foreldrerelasjon og selvfølelse hos voksne barn som har flyttet for seg selv, enn hos voksne barn som fortsatt bor sammen med sine foreldre. Det kan tenkes at den støtten foreldre kan gi sine voksne barn, kan være en medvirkende faktor til unge voksnes nivå av selvfølelse. Videre kan selvfølelse være en viktig kilde til nivå av livstilfredshet (Ye, Yu, & Li, 2011), kanskje fordi ens oppfattelse av seg selv kan påvirke hvordan en opplever sin egen situasjon.

Denne studien vil undersøke en mulig relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, og forsøke å finne ut om selvfølelse kan mediere denne sammenhengen (se figur 1).

Figur 1. Modell for hvordan foreldrerelasjon er tenkt å påvirke nivå av livstilfredshet både direkte og gjennom selvfølelse.

Hva er livstilfredshet? (Y)

Interessen rundt positiv psykologi har vært stor de siste ti årene. Hovedfokus innen denne retningen er identifisering av personers styrker, og hvordan en kan utvikle en buffer for å forebygge psykopatologiske problem (Veenhoven, 1988). Et viktig begrep i positiv psykologi er subjektivt velvære («subjective well-being») (Diener, Suh, Lucas, & Smith, 1999). Subjektivt velvære kan deles i tre aspekter som sier noe om hvor tilfreds en er med livet sitt. De tre aspektene er emosjonelle responser, domenetilfredshet og global vurdering av livstilfredshet. Emosjonelle responser innebærer måling av positiv og negativ affekt som respons på gitte situasjoner. Domenetilfredshet dreier seg om hvilket domene en måler, som tilfredshet med jobb eller familie. Livstilfredshet er den kognitive evalueringen av hvordan personen opplever livet sitt generelt. Det er funnet høy korrelasjon mellom disse tre aspektene av subjektivt velvære (Diener, et al., 1999). I denne studien vil hovedfokuset ligge på livstilfredshet.

De fleste unge voksne rapporterer å ha ganske høy livstilfredshet. En studie i USA fant at rundt 11 % av 5545 studenter rapporterte et generelt nivå av livstilfredshet under det nøytrale punktet, og 7 % av utvalget befant seg i de to nederste delene av skalaen (Huebner, Drane, & Valois, 2000). En annen studie undersøkte effekten av høyt nivå av livstilfredshet med et utvalg på 490 studenter. De delte studentene inn i tre grupper; De med lavt nivå av livstilfredshet (nederste 20 %), de i midtre del av skalaen (50 %), og de med høyt nivå av livstilfredshet (øverste 20 %). Ingen av de unge med høyt nivå av livstilfredshet viste kliniske nivå av psykologiske symptomer, sammenlignet med 42 % av gruppen med lav livstilfredshet, og 7 % i gjennomsnittsgruppen (Gilman & Huebner, 2006). Med andre ord vil et fåtall av de unge voksne ha et lavt nivå av livstilfredshet, og lavt nivå av livstilfredshet er forbundet med økt forekomst av psykiske vansker.

Studier tyder på at høyt nivå av livstilfredshet er forbundet med ulike positive utfall, både sosiale, atferdsmessige og utfall relatert til psykisk helse (Proctor, et al., 2009). En studie som undersøkte relasjonen mellom livstilfredshet og ulike mål på tilpasning fant at høyt nivå av livstilfredshet var relatert til høyt nivå av sosial støtte, lavt nivå av atferdsproblem, høyere akademiske prestasjoner, høy tro på egne sosiale evner, lavt nivå av nevrotisme, og høyere interpersonlig og kognitiv fungering, sammenlignet med de med gjennomsnittlig og lavt nivå av livstilfredshet (Suldo & Huebner, 2006). Videre er høyt nivå av livstilfredshet vist å være positivt korrelert med interpersonlige relasjoner, som for eksempel foreldrerelasjonen, selvfølelse og håp, og negativt korrelert med negativ holdning til skole og lærere, sosialt stress, angst, depresjon og eksternt kontrollfokus («locus of control») (Gilman & Huebner, 2006). Lavt nivå av livstilfredshet er forbundet med ulike psykiske lidelser og negati-

ve sosiale utfall (Gilman & Huebner, 2006). Resultatene fra en longitudinell studie av depresjon og livstilfredshet tyder på at lavt nivå av livstilfredshet kan predikere forekomst av depresjon. Deltagerne viste lave nivå av livstilfredshet i tiden før utbrudd av depresjon, og enda lavere nivå av livstilfredshet den tiden de var deprimert, og videre økt nivå av livstilfredshet ved bedring av depresjonen (Lewinsohn, Redner, & Seeley, 1991). Samtidig er depresjon og livstilfredshet funnet å være to separate begreper (Lewinsohn, et al., 1991).

Med den kunnskapen en har om forholdet mellom høyt nivå av livstilfredshet og fraværet av psykiske lidelser og positive sosiale utfall kan det være ønskelig å oppnå et positivt nivå av livstilfredshet.

Hva påvirker livstilfredshet?

Personlighet og temperamentsvariabler kan være noe av grunnlaget for variasjonen i nivå av livstilfredshet. Det ser ut til at livstilfredshet er positivt korrelert med ekstroversjon og sosial self-efficacy (Fogle, Huebner, & Laughlin, 2002), og negativt korrelert med nevrotisisme (Argyle & Lu, 1990). Det har videre vært spekulert i hvorvidt det er en relasjon mellom IQ og nivå av livstilfredshet, men forskning støtter ikke sammenhengen mellom høyt nivå av intellektuelle evner og økt velvære (Ash & Huebner, 1998).

I tillegg til arv, kan også miljømessige faktorer ha innvirkning på livsutfall (Costa & McCrae, 1980). Hvor en bor, hvilken posisjon en har i samfunnet, og hvilke relasjoner en er en del av, kan muligens ha en innvirkning på nivå av livstilfredshet.

Imidlertid viser resultater fra studier som undersøker relasjonen mellom livstilfredshet og demografiske og sosioøkonomiske faktorer noe motstridende funn. Sammenhengen mellom demografiske variabler som alder, kjønn, etnisitet og sosioøkonomisk status, og livstilfredshet er svak og Proctor (2009) argumenterer for at disse variablene bidrar kun beskjedent ved prediksjon av livstilfredshet. Lyubomirsky et al. (2005) har derimot funnet et bidireksjonalt forhold mellom livstilfredshet og sosiale og økonomiske ressurser og suksess (Lyubomirsky, King, & Diener, 2005).

En teori som kan bidra til å forklare hvilke faktorer i miljøet som påvirker nivå av livstilfredshet er Selvbestemmelsesteori (Ryan & Deci, 2000). Denne teorien fokuserer på de sosial-kontekstuelle forholdene som påvirker livstilfredshet. Teorien tar utgangspunkt i at mennesket er født tre grunnleggende psykologiske behov, behovene for autonomi, kompetanse og tilhørighet. Relasjonene kan være støttende eller mindre støttende overfor de grunnleggende behovene. Om personen møter omgivelser, slik som foreldre, som støtter de grunnleggende behov, vil dette sannsynligvis også føre til at en senere oppsøker støttende relasjoner, og dette mønsteret er vist å være relatert til høyt nivå av livstilfredshet (Ryan & Deci, 2000).

Hvordan kan foreldrerelasjon påvirke livstilfredshet? ($X \rightarrow Y$)

En av de viktigste støttende relasjonene kan være foreldrerelasjonen. Foreldrerelasjonen brukes her som en samlebetegnelse på den unge voksnes opplevelse av tilgjengelig emosjonell støtte fra foreldre og familiens samhold. Flere studier har funnet en sammenheng mellom livstilfredshet og relasjoner med foreldre (Diener & Diener, 2009; Piko & Hamvai, 2010). I følge Selvbestemmelsesteori kan støttende omgivelser, som foreldrerelasjonen føre til optimal utvikling og dermed høyt nivå av

selvfølelse og livstilfredshet, mens mindre støttende omgivelser kan føre til manglende tilfredsstillelse av behov, og dermed psykiske vansker, og lavt nivå av selvfølelse og livstilfredshet (Ryan & Brown, 2003). Foreldre kan være støttende overfor sine barns grunnleggende behov gjennom å tilfredsstille behovet for autonomi, behovet for kompetanse, og behovet for tilhørighet. Behovet for autonomi kan støttes ved at foreldre oppfordrer sine barn til å ta egne avgjørelser når hensiktsmessig, og ved å gi den unge voksne en opplevelse av at det kan ta initiativ til egne handlinger. Behovet for kompetanse kan tilfredsstilles ved å tilrettelegge for optimale utfordringer innenfor rammen av hva den unge voksne kan mestre, og ved positiv tilbakemelding på innsatsen. Behovet for tilhørighet kan tilfredsstilles ved omsorg, aksept og emosjonell ivaretagelse. Om foreldre støtter den unge voksnes behov for tilfredsstillelse av autonomi, kompetanse og tilhørighet, vil dette støtte en utvikling mot høyt nivå av livstilfredshet (Ryan & Brown, 2003).

Flere studier har funnet at foreldrerelasjonen er viktig for tilpasning også hos unge voksne som har flyttet for seg selv (Levitt, Silver, & Santos, 2007; Mattanah, et al., 2011). Mattanah, et al. (2011) fant at sammenhengen mellom foreldrerelasjon og tilpasning var sterkere hos de unge voksne som ikke lenger bodde sammen med sine foreldre, enn de som fortsatt bodde sammen med foreldrene. En kan tenke seg at den unge voksne fortsatt har behov for sosial støtte, når en i starten av sitt voksne liv skal ta flere avgjørende beslutninger, blant annet når det gjelder utdanning, arbeid, intime forhold og vennskap. Forskning støtter en sammenheng mellom sosial støtte fra foreldre og livstilfredshet (Suldo & Huebner, 2004).

Andre har fokusert på hvordan nivå av livstilfredshet kan være en effekt av den sosiale kompetansen en utvikler gjennom sin relasjon med foreldre. Studier tyder på at ens oppfattelse av sin evne til å være kompetent i sosiale settinger fører til økt sosial kontakt, som videre er relatert til høy livstilfredshet (Proctor, et al., 2009). En hypotese kan da være at en foreldrerelasjon som styrker både sosial kompetanse, og den unge voksnes tro på sine sosiale evner, kan føre til økt nivå av sosial kontakt og som effekt høyt nivå av livstilfredshet.

Hvordan er selvfølelse relatert til livstilfredshet? (M → Y)

En annen faktor som kan påvirke livstilfredshet er selvfølelse. Flere studier har funnet at livstilfredshet er positivt assosiert med selvfølelse (Proctor, et al., 2009). Selvfølelse refererer til en persons oppfattelse og tanker om egen verdi. Med andre ord refererer selvfølelse til en persons persepsjon av seg selv heller enn en objektiv realistisk vurdering. Skalaer på selvfølelse i vestlige undersøkelser viser typisk en skjev distribusjon hvor gjennomsnittspersonen skårer rundt en standardavvik over midtpunktet på skalaen (Baumeister, Tice, & Hutton, 1989).

Lyubomirsky et al. (2005) undersøkte relasjonen mellom selvfølelse og livstilfredshet, og fant en korrelasjon på 0.58. Resultater fra flere studier tyder på at selvfølelse og livstilfredshet er to relaterte, men separate begreper (Diener & Diener, 1995; Lyubomirsky, et al., 2005).

Etter en gjennomgang av relevant litteratur konkluderte Lyubomirsky (2005) med at de faktorene som er relatert til både selvfølelse og livstilfredshet er mestring, optimisme og positive forventninger (hopefulness). Med dette som utgangspunkt undersøkte de hvilke faktorer som var relatert til både selvfølelse og livstilfredshet. Re-

sultatene viste at å føle seg optimistisk, virksom (efficacious), å få sine behov dekket, og det å ikke være preget av negative forventninger (hopelessness) var de faktorene selvfølelse og livstilfredshet hadde til felles. Med andre ord viser resultater fra flere studier en relasjon mellom selvfølelse og livstilfredshet, samtidig som at det er to separate begreper.

Det ser ut som at selvfølelse kan påvirke nivå av livstilfredshet. En studie med et utvalg på 348 kinesiske studenter, fant at nivå av selvfølelse predikerte livstilfredshet hos begge kjønn, men at livstilfredshet ikke predikerte nivå av selvfølelse (Ye, et al., 2011). Også resultater fra andre studier viser en relasjon mellom selvfølelse og livstilfredshet, hvor nivå av selvfølelse påvirker nivå av livstilfredshet (Joshanloo & Afshari, 2011; Senol-Durak & Durak, 2011).

Selvfølelse som mediator (M)

Om selvfølelse fungerer som mediator mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, må foreldrerelasjon være relatert til selvfølelse. Flere studier viser en sammenheng mellom foreldrerelasjon og selvfølelse (Bulanda & Majumdar, 2009; Carr Jordan, 2008; Kuhlberg, Pena, & Zayas, 2010; Lau, 2007), og mellom sosial støtte slik som den støtten en kan motta gjennom foreldrerelasjonen, og selvfølelse (Snopek & Hublova, 2008). En longitudinell studie fant at autonomi og tilhørighet (relatedness) i foreldrerelasjonen predikerte nivå av selvfølelse to år senere (Allen, Hauser, Bell, & O'Connor, 1994), i overensstemmelse med Selvbestemmelsesteori sitt fokus på menneskets grunnleggende behov for autonomi, kompetanse og tilhørighet (Ryan & Brown, 2003). Jordan (2008) fant videre at foreldrerelasjon ikke predikerte selvfølelse, når en kontrollerte for tilknytning til foreldre. En kan tenke seg at mål på foreld-

rerelasjon til en viss grad måler grad av tilknytning til foreldre. Samtidig kan grad av tilknytning til foreldre tenkes å være påvirket av foreldrerelasjon. Ulike teorier kan forklare hvordan foreldrerelasjon er relatert til selvfølelse.

Selvfølelse kan være en effekt av foreldrerelasjon gjennom den sosiale tilbakemeldingen en stadig mottar av sine foreldre. Leary et al. (2000) forklarer gjennom Sosiometerteori (1999) hvordan tilbakemeldinger fra sosiale settinger sånn som de man får fra sine foreldre, påvirker selvfølelse, og hvordan høy selvfølelse kan føre til mestring. De foreslo at selvfølelse fungerer ved å monitorere ens sosiale aksept, for å kunne unngå sosial devaluering og avvisning (Leary, 1999; Leary & Baumeister, 2000). Med andre ord fungerer selvfølelse ved å monitorere interaksjoner mellom mennesker, og sender signal til personen om hvor sosialt akseptert atferden er. (Leary, 1999; Leary & Baumeister, 2000). Mestring av situasjoner kan føre til positive tilbakemeldinger fra for eksempel foreldre, som igjen kan føre til høy selvfølelse (Leary, et al., 2000). Et mønster av positive relasjonelle signaler fra foreldre, kan bidra til økt selvfølelse, og dette kan igjen føre til mestring av situasjoner, og til høyt nivå av livstilfredshet.

Positiv selvfølelse og støttende relasjoner med signifikante andre har blitt foreslått som ressurser som fremmer suksessfull tilpasning (Compas, Hinden, & Gerhardt, 1995). Dette er også i overensstemmelse med selvbestemmelsesteori og behovet for tilhørighet (Ryan & Deci, 2000), og deres beskrivelse av hvordan tilfredsstillelse av de grunnleggende behovene kan føre til høyt nivå av selvfølelse.

Det er altså forhold som taler for at det er en relasjon mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, men at denne sammenhengen muligens også er avhengig av forhold

som annen sosial støtte og påvirkning. Grunnet økende kapasitet for abstrakte tanker og selvrefleksjoner gjennom ungdomsalderen, er det et økende potensial for at opplevelsen av støtte fra foreldre blir internalisert som ressurser til selvet hos den unge voksne (Harter, 1999). Positiv oppmerksomhet og støtte fra foreldre kan blant annet ha en innvirkning på ens opplevelse av seg selv, og denne opplevelsen av seg selv kan påvirke ens tanker og atferd også når foreldre ikke er til stede. For eksempel viser forskning at selvfølelse blir påvirket av komponenter av sosial støtte som direkte kommunikasjon av bifall fra signifikante andre (Harter, 1999), og mer tradisjonelle instrumentelle og emosjonelle støttefunksjoner (Short, Sandler, & Roosa, 1996)

Både foreldrerelasjon og selvfølelse ser ut til å påvirke nivå av livstilfredshet (Wong, Chang, He, & Wu, 2010). Mange ser på selvfølelse som en medierende mekanisme mellom ulike typer erfaringer og ulike typer utfall (DuBois, Felner, Sherman, & Bull, 1994). En sammenheng mellom foreldrerelasjon, selvfølelse og livstilfredshet er funnet tidligere (Greenberg, Siegel, & Leitch, 1983), etter et litteratursøk har ikke undertegnede funnet andre studier som undersøker selvfølelse som mediator mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet. Derimot er tidligere studier konsistent med et mønster hvor selvfølelse fungerer som en medierende rute mellom sosial støtte som fra foreldrerelasjon, og mål på adaptasjon til miljø (Diener, et al., 1999). For eksempel har Dubois et al. (2002) funnet at selvfølelse medierer sammenhengen mellom sosial støtte og tilpasning. Flere andre studier har gjort lignende funn. En studie fant at selvfølelse fungerer som mediator mellom grad av selv-diskrepans og nivå av livstilfredshet (Cheung, 2007) Ved bruk av hierarkisk regresjonsanalyse fant Cicitci og Civitci (2009) en delvis mediering av selvfølelse mellom ensomhet og livs-

tilfredshet, noe som videre støtter en modell hvor selvfølelse medierer relasjonen mellom støtte fra miljøet og nivå av livstilfredshet.

Om selvfølelse signifikant medierer effekten av foreldrerelasjon på livstilfredshet, burde foreldrerelasjonen være signifikant korrelert til livstilfredshet via mellomliggende korrelasjoner, med selvfølelse som mediator (Kenny., Kashy, & Bolger, 1998). Den medierende effekten kan være delvis eller fullstendig. En delvis medierende effekt vil da bety at foreldrerelasjon fortsatt kan bidra uavhengig til prediksjon av livstilfredshet (Holmbeck, 1997).

For å undersøke en mulig modell hvor selvfølelse fungerer som mediator mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, vil mulige kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon, nivå av selvfølelse og nivå av livstilfredshet, avgjøre hvorvidt en vil skille mellom kjønn i denne studien.

Kjønnsforskjeller

Kjønnsforskjeller i livstilfredshet er funnet i flere studier. I en studie med et utvalg på 621 pensjonister fant Lyubomirsky et al. (2005) signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet, hvor kvinner rapporterte høyere nivå enn menn. Signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet ble også funnet i en studie i Iran. Resultatene viste at kvinner rapporterte signifikant høyere nivå av livstilfredshet enn menn (Joshanloo & Afshari, 2011). I motsetning har flere studier ikke funnet signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet (Dew & Huebner, 1994; Gilman & Huebner, 2000; Ng, Loy, Gudmunson, & Cheong, 2009). I en gjennomgang av litteraturen rapporterer Proctor et al. (2009) om ikke signifikant, eller lav sammenheng mellom nivå av livstilfredshet og kjønn.

Få studier har undersøkt mulige kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldre-relasjon, som rapportert av barnet selv. Videre er resultatene fra de studiene som har undersøkt kjønnsforskjeller inkonsistente. En studie av 1330 tvillinger viste signifikante kjønnsforskjeller i foreldrerelasjon ved 11 år, men ikke ved 14 år (McGue, Elkins, Walden, & Iacono, 2005). Andre studier har undersøkt kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon, med utgangspunkt i både foreldres og barnas kjønn. McKinney og Renk (2008) fant for eksempel at kvinner rapporterte høyere nivå av omsorg fra sine fedre, og lavere grad av konflikt med foreldrene enn menn. Det kan se ut til å være kjønnsforskjeller i mål på spesifikke elementer av foreldrerelasjonen. Hos et utvalg av studenter fant Kenny (1994) signifikante kjønnsforskjeller i foreldre-relasjon, hvor kvinner rapporterte signifikant høyere nivå av emosjonell støtte fra sine foreldre, enn menn. Om kvinner mottar mer emosjonell støtte enn menn kan en tenke seg at kvinner har høyere nivå av kvalitet på foreldrerelasjonen enn menn, i og med at sosial støtte gjerne innebærer kommunikasjon om opplevelser og følelser, og kanskje økt grad av samhold.

Det er motstridende resultater med hensyn til kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse. Flere studier rapporterer om en signifikant kjønnsforskjell i selvfølelse, hvor menn skårer høyere på selvfølelse enn kvinner, denne forskjellen utgjør derimot lite av variansen (Kling, Hyde, Showers, & Buswell, 1999; Marsh, 1989). På den andre siden har Trzesniewski et al., (2003) utført en litteraturstudie på alders- og kjønnseffekt på selvfølelse, og rapporterer om manglende støtte for kjønnsforskjeller på selvfølelse. Også Lyubomirsky (2005) fant manglende støtte for kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse.

De inkonsistente resultatene fra ovennevnte studier med hensyn til kjønnsforskjeller i selvfølelse kan kanskje være grunnet bruk av ulike måleinstrumenter.

Twenge og Campbell (2001) fant at gjennomsnittskårer på Rosenbergs selvfølelse skala for jenter og gutter økte gjennom tenårene, mens man fant en reduksjon tidlig i tenårene på Coopersmith's selvfølelse instrument, og en sterkere økning for gutter enn for jenter senere i tenårene (Twenge & Campbell, 2001). Effekten av kjønn på nivå av selvfølelse kan slik være avhengig av hvilke måleinstrument som er tatt i bruk.

Problemstillinger og hypoteser

Denne studien vil undersøke en mulig relasjon mellom foreldrerelasjon, selvfølelse og livstilfredshet ved å undersøke: 1) Har kvinner og menn ulikt nivå av livstilfredshet ved 23 år? 2) Har kvinner og menn ulikt nivå av kvalitet på foreldrerelasjon ved 23 år? 3) Har kvinner og menn ulikt nivå av global selvfølelse ved 23 år? 4) I hvilken grad er de tre begrepene korrelert 5) Er relasjonen mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet mediert av selvfølelse?

Med utgangspunkt i resultater fra tidligere studier kan følgende hypoteser settes opp: 1) Det er ikke kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet. 2) Det er ikke kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon. 2) Det er ikke kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse. 4) Det er en signifikant relasjon mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, mellom selvfølelse og livstilfredshet, og mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet. 5) Det er en delvis mediering av selvfølelse mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet.

Metode

Prosedyre og utvalg

Data brukt i dette studiet ble innhentet gjennom en norsk longitudinell helseatferds studie, Voksen i år Totusen (VITT). VITT er en studie over to generasjoner, med fokus på helseatferd, livsstil og selv-rapportert helse blant norske ungdommer og deres foreldre. Et representativt utvalg av syvendeklassinger i Hordaland ble høsten 1990 gitt tilbud om å delta i et longitudinelt helseatferds studie. 1195 13-årige elever og deres foreldre ble invitert, hvorav 924 elever (55 % gutter) og deres foreldre ga skriftlig informert samtykke til å delta i studiet. Flere gutter enn jenter falt fra gjennom studiet, 40 % av guttene, og 22 % av jentene, men siden det var flere gutter i studiet til å begynne med, bestod utvalget i 2000 av 49 % menn og 51 % kvinner. Fordelt i tre sosioøkonomiske grupper basert på familiens inntekt var 20 % i gruppen med lav sosioøkonomisk status, 54 % i den midtre gruppen, og 26 % i gruppen med høy sosioøkonomisk status.

Elevenes skoler var systematisk trukket fra en alfabetisk liste av skoler i regionen. I de tilfellene hvor foreldrene ikke ga skriftlig samtykke, elevene ikke ønsket å delta, og hvor elevene ikke ga fullstendige eller brukbare responser, ble responser ikke inkludert. Det endelige utvalget ble fulgt opp etter ett, to, tre, fem, seks, åtte, ti og sytten år, og data i denne studien er hentet fra innsamlingene da deltakerne var 23 år. Data ble innhentet ved bruk av selv-administrerte spørreskjema. Ved datainnsamling i 1990, 1991, og 1992 delte ansatte ved universitetet ut spørreskjemaene på skolen. I årene etter 1992 ble datainnsamlinger utført ved bruk av post på samme tid av

året. Strenge prosedyrer ble fulgt for å sikre konfidensialitet, og studien har blitt godkjent av det norske datatilsynet, og av regional etisk komite (REK).

Måleinstrumenter

Selvfølelse blir målt ved hjelp av skalaen Global Negative self-evaluations, utviklet av Alsaker og Olweus (1986), basert på Rosenbergs (1979) selvfølelse skala. Alsaker og Olweus (1986) rapporterer om tilfredsstillende psykometriske egenskaper, med en Cronbachs alpha på 0.80 for hele utvalget, og en inter-item korrelasjon på 0.50. Videre tilfredsstillende mål på validitet da skalaen korrelerer moderat til høyt med andre mål på globale selv-evalueringer (Alsaker & Olweus, 1986). Mål på Cronbachs alfa fra dette studiet kan ses i tabell 1. Skalaen består av følgende påstander som deltakerne skulle ta stilling til: a) Av og til synes jeg at jeg ikke duger til noe; b) Jeg vil gjerne forandre mye hos meg selv; c) Jeg føler meg ganske ofte mislykket; d) Jeg synes ikke jeg har mye å være stolt over; e) Jeg har ofte ønsket jeg var en annen; f) Av og til føler jeg meg verdiløs. Responskategoriene er fra "Stemmer helt" (1) til "Ikke i det hele tatt" (6).

Foreldrerelasjonsskalaen ("Parent- adolescent relationship", PAR) er utviklet av Alsaker et al. (1991). Persepsjon av deltakernes relasjon til foreldre ble målt ved bruk av følgende 5 påstander: a) Min mor og jeg forstår hverandre bra; b) Min far og jeg forstår hverandre bra; c) Mine foreldre gir meg støtte og oppmuntring; d) Det er godt samhold i familien vår; e) Jeg har det hyggelig sammen med foreldrene mine. Respons kategoriene for tre av spørsmålene var fra "Stemmer helt" (1) til "Ikke i det hele tatt" (6). Respons kategoriene for resten av spørsmålene var fra "Svært ofte" (1) til "sjelden/aldri" (6). Lavere skårer representerer en mer positiv foreldre-

barnrelasjon. Ved statistisk analyse er denne rekkefølgen reversert, sånn at en lav skåre nå representerer en mer negativforeldrerelasjon, og en høy skåre representerer en mer positiv foreldrerelasjon. Responskategoriene er dermed fra "Stemmer helt" (1) til "Ikke i det hele tatt" (6). Mål på Cronbachs alfa fra denne studien kan ses i tabell 1.

Diener's "Satisfaction With Life Scale (SWLS)" (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985) er brukt som måleinstrument for livstilfredshet. Dette måleinstrumentet består av følgende påstander som respondentene skal ta stilling til: a) På de fleste måter er livet mitt nært idealet mitt; b) Levekårene mine er utmerkede; c) Jeg er fornøyd med livet mitt; d) Så langt har jeg fått de verdifulle ting som jeg ønsker i livet; e) Der- som jeg kunne leve livet på nytt, ville jeg nesten ikke forandret på noe. Responskate- goriene på alle spørsmålene var fra "svært uenig" (1) til "Svært enig" (7).

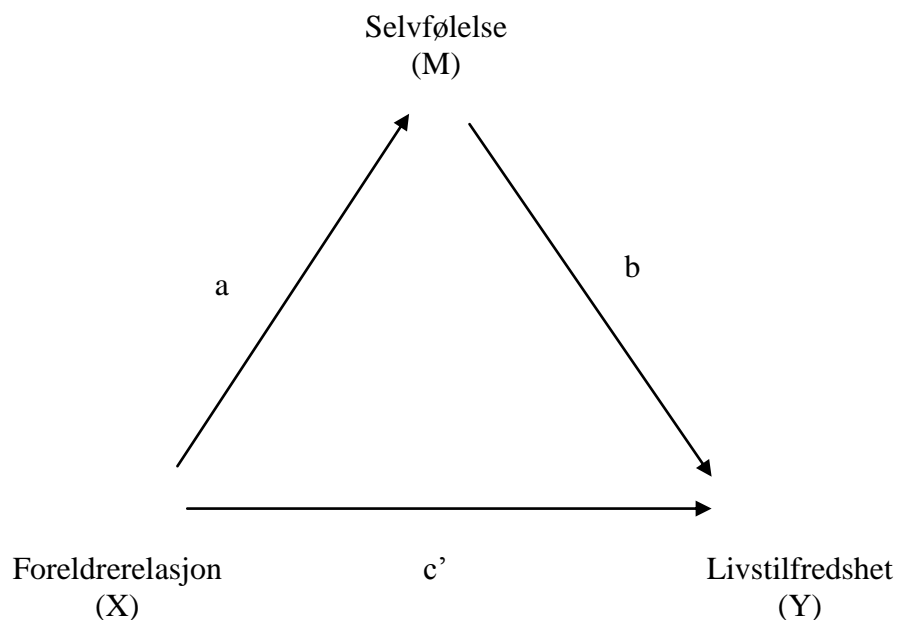
Skårer på SWLS korrelerer moderat til høyt med andre mål på subjektivt velvære som Rosenbergs selvfølelesskala (Diener, et al., 1985), samtidig er livstilfredshet og selvfølelse funnet å være to separate begreper (Diener & Diener, 2009). Vittersø (2009) konkluderte med at SWLS kan betraktes som et reliabelt og relativt valid mål på subjektivt velvære og livstilfredshet i vestlige land. Mål på Cronbachs alfa fra dette studiet kan ses i tabell 1.

Analyser

Programvaren SPSS, versjon 19.0 ble tatt i bruk ved dataanalyser. Videre følger en presentasjon av rekkefølgen som ble brukt ved analysering av data:

1. Deskriptive data, inkludert Cronbach's alpha på alle skalaer er presentert i tabell 1.

2. En enveis variansanalyse ble utført for å undersøke mulige kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet.
3. En enveis variansanalyse ble utført for å undersøke mulige kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon
4. En enveis variansanalyse ble utført for å undersøke mulige kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse.
5. En mulig relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, delvis mediert av selvfølelse, ble undersøkt ved hjelp av hierarkisk regresjonsanalyse. En variabel kan sies å fungere som en mediator dersom den er en mellomliggende faktor i forholdet mellom den uavhengige og avhengige variabelen (Baron & Kenny, 1986). Her kan dette illustreres i følgende modell (se figur 2).

Figur 2. Selvfølelse som mediator mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet.

Relasjonen mellom den uavhengige variabelen X og den avhengige variabelen Y, er mediert gjennom variabelen M. a representerer styrken i forholdet mellom X og M, b representerer styrken i forholdet mellom M og Y, mens c' representerer styrken i forholdet mellom X og Y. c' beskriver den totale effekten av C på Y, når man ikke tar høyde for den medierende variabelen. Graden av mediering, som blir benevnt som den indirekte effekten, er definert som den reduserte effekten av den uavhengige variabelen på den avhengige, eller c-c' (Kenny, 2009). Ifølge Baron og Kenny (1986) er det fire forutsetninger for at en variabel kan betraktes som en mediator: (1) den uavhengige variabelen, X påvirker den medierende variabelen, M, (2) den uavhengige variabelen, X, påvirker den avhengige variabelen, Y, (3) den medierende variabelen, M, påvirker den avhengige variabelen, Y, og (4) påvirkningen fra den uavhengige variabelen, X, på den avhengige variabelen, Y, er mindre når man kontrollerer for mediatoren M.

For å vite om en eventuell forskjell mellom c og c' er stor nok til at det er sannsynlig at den ikke bare er tilfeldig, ble Sobels test utført (Preacher & Leonardelli, 2010). Sobels test tar i bruk en lineær algoritme ($z\text{-value} = a*b/\sqrt{b^2*s_a^2 + a^2*s_b^2}$). Her vil den indirekte effekten være produktet av koeffisientene (a) og (b), og den direkte effekten koeffisient (c). Den totale effekten måler i hvilken grad den avhengige variabelen forandrer seg når den uavhengige variabelen øker med en enhet.

Forutsetninger for dataanalyser

Normalitets test av variablene brukt i dette studiet viser høye verdier av kurtosis på variabelen selvfølelse for begge kjønn, men ikke for variablene foreldrerelasjon og livstilfredshet. Videre viser resultatene 4 ekstreme responser på variabelen "Selvfølel-

se23" (begge kjønn). Å finne noen ekstreme skårer var forventet, og grunnet størrelsen på utvalget vurderes det slik at disse ikke vil ha noen avgjørende betydning for resultatene. Resultatene fra Kolmogorov-Smirnov statistikken viser signifikans nivå på .00 for alle variablene, noe som tyder på at utvalget skiller seg fra en normalfordeling. Dette er vanlig i data fra større utvalg. Antakelsen om homogenitet av varians er bekreftet for variablene foreldrerelasjon og livstilfredshet. Antakelsen om homogenitet av varians for variabelen selvfølelse ble ikke bekreftet og resultatene bør tolkes med dette som forbehold.

Tabell 1 viser Cronbach's alpha og deskriptive data for foreldrerelasjon selvfølelse og livstilfredshet.

Tabell 1.

Cronbach's alpha og deskriptive data av global selvfølelse, foreldrerelasjon og Livstilfredshet

Variabel	Menn			Kvinner			Cronbach's alpha
	N	Gj.snitt	Std.a.	N	Gj.snitt	Std.a.	
Foreldrerelasjon	308	4.5	0.98	319	4.63	1.07	0.86
Selvfølelse	308	5.14	0.85	321	4.86	1.03	0.92
Livstilfredshet	308	4.8	1.22	317	4.78	1.25	0.86

Enveis variansanalyse ble utført for å undersøke kjønnsforskjeller i de ulike variablene. Resultatene for foreldrerelasjon, $F(1) = 2.27$, $MS = 2.39$, $p = 0.13$, viser ikke signifikante kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon. Resultatene

for livstilfredshet, $F(1) = 0.23$, $MS = 0.34$, $p = 0.88$, viser ikke signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet. Resultatene for selvfølelse, $F(1) = 13.11$, $MS = 11.63$, $p = .00$, viser signifikante kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse, hvor menn skåret signifikant høyere på enn kvinner.

Tabell 3 inneholder de analysene som var nødvendige for å teste medieringsmodellen ved bruk av Sobel's test (Preacher & Leonardelli, 2010). Grunnet signifikante kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse ble analysene foretatt både samlet, og separat for menn og kvinner.

Tabell 3.

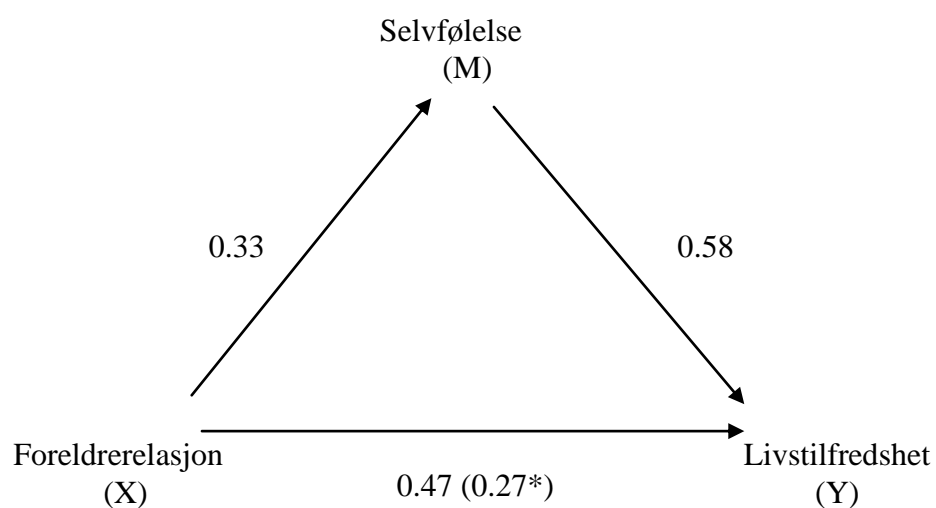
Resultater fra hierarkisk multiippel regresjonsanalyse med formål å undersøke en mulig relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, delvis mediert av selvfølelse, ved 23 år

Trinn i medieringsmodell				Kvinner			Menn		
	B (Standardfeil)	β	R ²	B (Standardfeil)	β	R ²	B (Standardfeil)	β	R ²
Trinn 1 (X --> Y), utfall: Livstilfredshet 23 år									
Prediktor: Foreldrerelasjon 23 år	0.57 (0.04)	0.47**	0.22	5.17 (0.59)	0.44**	0.2	0.63 (0.06)	0.5**	0.25
Trinn 2 (X --> M), utfall: Selvfølelse 23 år									
Prediktor: Foreldrerelasjon 23 år	0.31 (0.04)	0.33**	0.11	0.31 (0.05)	0.33**	0.11	0.32 (0.05)	0.37**	0.14
Trinn 3 & 4 (M --> Y og c '), utfall: Livstilfredshet 23 år									
Mediator: Selvfølelse 23 år	0.75 (0.04)	0.58**		0.7 (0.05)	0.58**		0.86 (0.06)	0.6**	
Prediktor: Foreldrerelasjon 23 år	0.33 (0.04)	0.27**	0.51	0.29 (0.05)	0.25**	0.49	0.35 (0.05)	0.28**	0.56

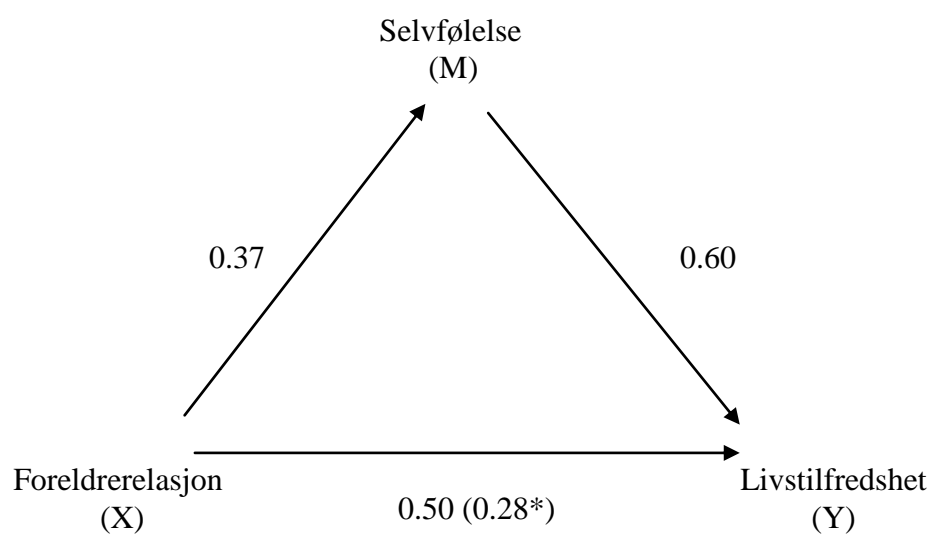
**p <.01

Resultater fra trinn 1 i medieringsmodellen viser at nivå av kvalitet på foreldre-relasjon er relatert til nivå av livstilfredshet. Trinn 1 i medieringsanalysen er lik nummer 2 av de fire forutsetningene Baron og Kenny (1986) beskriver for at en variabel kan betraktes som en mediator. Videre viser resultatene fra trinn 2 i medieringsmodellen en signifikant relasjon mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, noe som tilfredsstiller forutsetning nummer 1 i modellen til Baron og Kenny (1986). I Trinn 3 og 4 i medieringsmodellen var livstilfredshet avhengig variabel, og foreldrerelasjon og selvfølelse uavhengige variabler. Resultatene viser en signifikant relasjon mellom selvfølelse og livstilfredshet, og forutsetning nummer 3 i modellen til Baron og Kenny (1986) er tilfredsstilt. Videre viser resultatene fra trinn 3 i medieringsmodellen relasjonen mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, når kontrollert for selvfølelse, noe som gir c' (se figur 3, 4 og 5). Om rute c' viste .00, ville det vært en fullstendig mediering. I dette tilfellet er c' .27 når det ikke skilles mellom kjønn, 0.28 hos menn, og 0.25 hos kvinner (Se figur 3, 4 og 5). Resultatene fra Sobel's test viser en signifikant delvis medieringseffekt av selvfølelse hos menn ($P < 0.01$) og kvinner ($P < 0.01$) mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, noe som tilfredsstiller forutsetning nummer 4 i modellen til Baron og Kenny (1986).

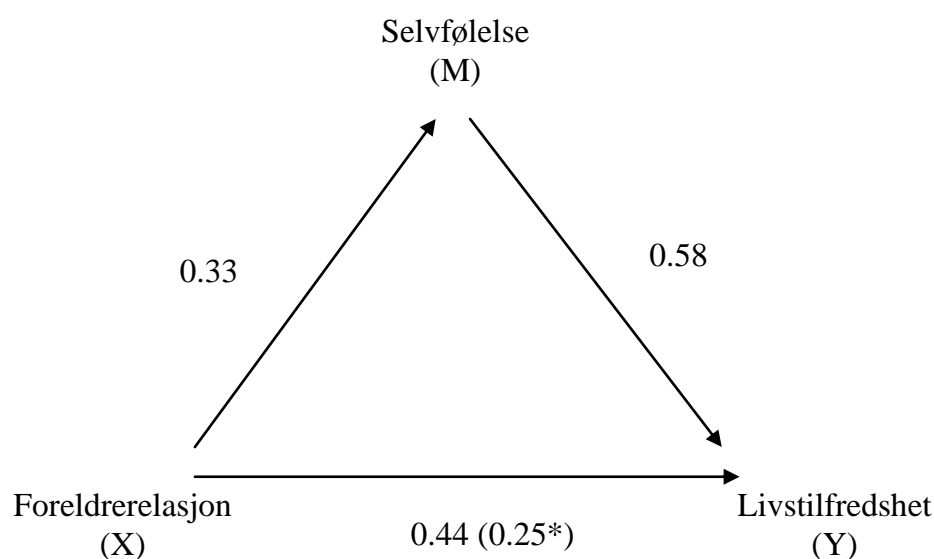
Figur 3, 4 og 5 viser medieringsmodellen for begge kjønn sammen, og separat for menn og kvinner.

Figur 3. Relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet delvis mediert av selvfølelse: Begge kjønn.

Figur 4. Relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet mediert av selvfølelse: Menn.

Figur 5. Relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet mediert av selvfølelse: Kvinner.

Diskusjon

Formålet med studien var å undersøke hvorvidt det er en sammenheng mellom nivå av kvalitet på foreldrerelasjon og nivå av livstilfredshet, og om denne var mediert av selvfølelse. Selvfølelse er tidligere vist å mediere effekten av foreldrerelasjon på livsutfall (Lyubomirsky, et al., 2005), og resultater fra denne studien er konsistent med en medieringsmodell hvor foreldrerelasjon fører til selvfølelse, som igjen fører til nivå av livstilfredshet. Med utgangspunkt i resultater som viste kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse, ble medieringsmodellen testet både samlet for kjønnene, og separat for menn og kvinner.

Kjønnsforskjeller

Resultatene viste at det ikke var signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet. Dette er i overensstemmelse med tidligere studier som heller ikke har funnet

kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet (Dew & Huebner, 1994; Gilman & Huebner, 2000; Ng, et al., 2009), og i tråd med konklusjonen til Proctor et al. (2009), etter hans gjennomgang av litteraturen. I motsetning til dette, gjorde Lyubomirsky et al. (2005) en litteraturstudie, og fant signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet, hvor kvinner rapporterte høyere livstilfredshet enn menn. Signifikante kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet ble også funnet i en studie i Iran, hvor kvinner rapporterte signifikant høyere nivå av livstilfredshet enn menn (Joshanloo & Afshari, 2011). Fokuset på likhet mellom kjønn i det norske samfunn kan være noe av årsaken til at en ikke finner støtte for kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet i gjeldende studie. Derimot vil dette være en mangelfull forklaring i og med at likestilling er et aktuelt tema også i flere av de landene inkludert i litteraturstudier som viser kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet (Lyubomirsky, et al., 2005). En annen mulig årsak til ulike resultater kan være forskjeller i alder hos de ulike utvalgene som er brukt i studiene. Utvalget i studiet til Lyubomirsky (2005) var pensjonister, og kanskje er kjønnsforskjeller i nivå av livstilfredshet avhengig av alder.

Resultatene viste ikke signifikante kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon. Resultater fra tidligere studier tyder på at alder kan ha innvirkning på hvorvidt en finner kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon. En studie fant kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon ved 11 år, men ikke ved 14 år (McGue, et al., 2005). Jenter rapporterte høyere nivå enn gutter på komponenter av foreldrerelasjonen. Effektstørrelsen var likevel liten, og reduksjon i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon for jenter mellom 11 og 14 år, ser ut til å forklare manglende kjønnsforskjeller ved 14 år (McGue, et al., 2005). Tidligere studier kan tyde på at en kan finne kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjonen hos barn og ung-

dom. Resultater fra gjeldende studie er derimot basert på et utvalg av 23 åringer. Ved 23 år er livssituasjonen, og gjerne også foreldrerelasjonen, endret i forhold til hvordan det var i barndommen og ungdomstiden. En hypotese er at det er konflikt mellom foreldre og barn/ungdom som medfører en mer negativ opplevelse av foreldrerelasjonen, og at det kan være mer konflikter mellom sønner og deres foreldre enn mellom døtre og deres foreldre. Ved 23 år har rundt 95 % av jentene, og rundt 85 % av guttene flyttet hjemmefra (Birkeland M. S., Torsheim, Leversen, & Wold, submitted), noe som kanskje kan medføre lavere nivå av konflikt og fravær av kjønnsforskjeller. På den annen side fant McKinney og Renk (2008) kjønnsforskjeller i konfliktnivå hos eldre ungdommer, noe som ikke støtter hypotesen om at lavere nivå av konflikt hos unge voksne kan forklare manglende støtte for kjønnsforskjeller i gjeldende studie.

En annen årsak til at en i denne studien ikke fant støtte for kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon kan være kulturforskjeller i forhold til kjønn og foreldrerelasjon. Idealet om likestilling i norsk kultur kan føre til at foreldre til en viss grad relaterer seg til sine barn på samme måte uavhengig av barnets kjønn. I motsetning har studier med amerikanske utvalg funnet kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon, med utgangspunkt i både foreldrenes, og barnas kjønn (Kenny, 1994; McKinney & Renk, 2008). En annen årsak til at Kenny (1994) og McKinney og Renk (2008) fant kjønnsforskjeller i nivå av kvalitet på foreldrerelasjon, kan være at de skilte mellom ulike elementene i foreldrerelasjon (Kenny, 1994; McKinney & Renk, 2008). Forskning tyder dermed på at det ikke er kjønnsforskjeller i generelt nivå av kvalitet på foreldrerelasjon, men at en kan finne kjønnsforskjeller i spesifikke elementer av foreldrerelasjonen.

Resultatene viste signifikant høyere nivå av selvfølelse hos menn enn hos kvinner ved 23 år. Lignende resultater hvor menn skårer signifikant høyere på selvfølelse enn kvinner er funnet i flere studier (Kling, et al., 1999; Marsh, 1989). I motsetning til dette rapporterer noen litteraturstudier om manglende støtte for kjønnsforskjeller i selvfølelse (Huang, 2010; Lyubomirsky, et al., 2005). Motstridende resultater med hensyn til mulige kjønnsforskjeller i nivå av selvfølelse kan også være grunnet bruk av ulike måleinstrumenter (Twenge & Campbell, 2001). I en metaanalyse fokuserte Kling et al. (1999) bl.a. på forskjeller i kjønnsroller, hvor den maskuline kjønnsrolle innebærer høy grad av selvfølelse, og hvordan press fra jevnaldrende kan føre til en opprettholdelse av denne stereotypien. Besvarelse av selvadministrerte spørreskjema kan kanskje medføre at kvinner og menn responderer med utgangspunkt hva som er forventet av en med utgangspunkt i kjønnsroller. Sosiale forventninger om høyt nivå av selvfølelse hos menn kan derimot medføre en følelse av ikke å strekke til, og dermed senket nivå av selvfølelse (Kling, et al., 1999). Samtidig viser ikke resultatene fra denne studien noen stor forskjell mellom kjønnene. Også Kling et al. (1999) rapporterer om en liten effektstørrelse med hensyn til kjønnsforskjeller i selvfølelse.

Sammenhengen mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet

Resultatene viste en signifikant relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet. En relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet er også funnet tidligere (Diener & Diener, 2009; Leung, McBride-Chang, & Lai, 2004; Park, 2005; Piko & Hamvai, 2010). Siden disse analysene er kryss-seksjonelle, kan resultatene derimot ikke vise om det er foreldrerelasjonen som påvirker nivå av livstilfredshet, eller om det er nivå av livstilfredshet som påvirker nivå av kvalitet på foreldrerelasjonen. Det å

oppleve tilfredshet med livet kan kanskje føre til at en også opplever foreldrerelasjonen som tilfredsstillende. En studie fant at livstilfredshet predikerte endringer i støtte fra foreldre, men at livstilfredshet ikke predikerte nivå av kvalitet på foreldrerelasjon (Saha, Huebner, Suldo, & Valois, 2009). Mål på livstilfredshet og foreldrerelasjon ble utført med et års mellomrom. Foreldrerelasjon kan likevel påvirke nivå av livstilfredshet ved måling over et lengre tidsrom. Annen forskning tyder på at nivå av kvalitet på foreldrerelasjon påvirker nivå av livstilfredshet (Greenberg, et al., 1983; Young, Miller, Norton, & Hill, 1995). Ulike studier har undersøkt hvordan foreldrerelasjonen kan påvirke nivå av livstilfredshet.

Ulike faktorer ved foreldrerelasjonen kan påvirke nivå av livstilfredshet. Suldo og Huebner (2004) fant at alle tre dimensjonene av den autoritative foreldrestilen; Sosial støtte, involvering og strenghet- tilsyn (strictness-supervision), og det at en får psykologisk autonomi, var positivt relatert til livstilfredshet, med oppfattet sosial støtte fra foreldre som den sterkest korrelerte (Suldo & Huebner, 2004). Strenghet-tilsyn faktoren kan tenkes å medføre en følelse av trygghet, samtidig som at den sosiale støtten kan øke forekomsten av prososial atferd, noe som igjen vil føre til mer prososial atferd. Videre kan positiv oppmerksomhet være et av elementene i foreldrerelasjonen som er relatert til høyt nivå av selvfølelse og livstilfredshet, som forklart av selvbestemmelsesteori (Ryan & Brown, 2003).

Ulike faktorer i foreldrerelasjonen som kan være relatert til nivå av livstilfredshet er et sentralt tema innen selvbestemmelsesteori (Ryan & Brown, 2003). Teorien forklarer hvordan alle mennesker har grunnleggende behov, og hvordan omgivelsens relasjoner kan tilfredsstille disse behovene. Selvbestemmelsesteori forklarer hvordan

mennesker er motiverte til å rette oppmerksomhet mot situasjoner hvor en kan få tilfredsstilt sine behov. Om omgivelsene møter ens behov vil personen fortsette å søke relasjoner som kan tilfredsstille ens behov. Derimot kan manglende tilfredsstillelse av behov, som ved omsorgssvikt, føre til at personen ikke lenger søker relasjoner som kan tilfredsstille behovene for autonomi, kompetanse og tilhørighet (Ryan & Brown, 2003). Med andre ord kan en person som vokser opp i omgivelser som ikke tilfredsstiller ens behov, tilpasse seg dette miljøet, og senere inngå i lignende relasjoner. Barnet som er utsatt for omsorgssvikt kan for eksempel inngå i destruktive relasjoner i voksen alder (Brown, Cohen, Johnson, & Salzinger, 1998). At nivå av kvalitet på foreldrerelasjon påvirker nivå av livstilfredshet kan forklares med utgangspunkt i foreldres evne til behovstilfredsstillelse.

Sammenhengen mellom selvfølelse og livstilfredshet

Videre viser resultatene en moderat til sterk relasjon (Cohen, 1977) mellom selvfølelse og livstilfredshet, noe som er i overensstemmelse med resultater fra tidligere studier (Diener & Diener, 1995; Lyubomirsky et al. 2005; Proctor, et al., 2009). Intuitivt vil det være logisk at hvordan en opplever seg selv vil være relatert til hvordan en opplever sin situasjon. Samtidig kan en tenke seg at hvor fornøyd en er med livet sitt kan påvirke hva en tenker om seg selv. Forskning viser derimot at selvfølelse påvirker nivå av livstilfredshet (Joshani & Afshari, 2011; Senol-Durak & Durak, 2011), men at nivå av livstilfredshet ikke påvirker selvfølelse (Ye, et al., 2011).

Videre kan en tenke seg ulike faktorer kan medvirke til relasjonen mellom selvfølelse og livstilfredshet. Selvfølelse kan kanskje påvirke ens sosiale kompetanse, som igjen kan føre til høyt nivå av sosial støtte, som videre kan føre til nivå av livstil-

fredshet. Personer med høy selvfølelse gjør det for eksempel bedre enn personer med lav selvfølelse i grupper, de prater mer og er oppfattet av gruppemedlemmer til å bidra mer. Dette kan indikere at selvfølelse har en viss effekt på sosiale egenskaper. (Baumeister, et al. 2003). En person med høyt nivå av selvfølelse blir kanskje lettere inkludert i grupper i samfunnet, grunnet en evne til å tilpasse seg sosiale situasjoner. Høyt nivå av selvfølelse er relatert til det å motta støtte fra omgivelsene (Muhlenkamp & Sayles, 1986). Sosial støtte er videre relatert til nivå av livstilfredshet (Suldo & Huebner, 2004).

Hvorvidt selvfølelse påvirker nivå av livstilfredshet, kan også være avhengig av om en har høyt eller lavt nivå av stemningsleie. Proctor (2010) fant for eksempel at selvfølelse hadde en signifikant mer positiv innvirkning på nivå av livstilfredshet hos personer med senket stemningsleie (very unhappy), enn hos de med mer positivt stemningsleie (very happy). Proctor (2010) konkluderte med at intervensjoner som blant annet fokuserer på å øke nivå av selvfølelse, kan være særlig effektivt ovenfor personer med senket stemningsleie.

Det at andre faktorer kan være implisert i relasjonen mellom selvfølelse og livstilfredshet, utelukker ikke en direkte effekt av selvfølelse på nivå av livstilfredshet. Å ha høyt nivå av selvfølelse betyr at man føler at man har en egen verdi i kraft av å være den man er. Det betyr at man har en grunnleggende trygghet og mulighet til å ta for seg av hva livet måtte ha å by på, uten å være redd for hva andre måtte tro, eller hva man burde gjøre (Kernis, 2003). Denne grunnleggende tryggheten på en selv, og på egne valg, kan tenkes å føre til høyt nivå av livstilfredshet.

Forskning tyder på at selvfølelse påvirker nivå av livstilfredshet, men ifølge selvbestemmelsesteori er selvfølelse et biprodukt uten videre effekt på livstilfredshet. Selvbestemmelsesteori skiller derimot mellom to typer selvfølelse (Ryan & Brown, 2003).

Ulike typer selvfølelse?

Det at tilfredsstillelse av behov fører til høyere nivå av selvfølelse og til høyere nivå av livstilfredshet ses på som to parallelle prosesser i Selvbestemmelsesteori. Høyt nivå av livstilfredshet, forklares som følger av behovstilfredsstillelse, ikke som resultat av høyt nivå av selvfølelse (Ryan & Brown, 2003). Selvbestemmelsesteori skiller mellom ekte (true) og falsk selvfølelse. Ekte selvfølelse som et resultat av behovstilfredsstillelse, og falsk selvfølelse som et resultat av manglende behovstilfredsstillelse. Falsk selvfølelse ses i sammenheng med et uintegrert selv. Falsk selvfølelse vil innebære forsøk på å oppnå indre eller ytre gitte standarder, for slik å opprettholde eller øke nivå av selvfølelse. Nivå av falsk selvfølelse kan variere ut i fra om en når opp til gitte standarder. Ekte selvfølelse er stabil, og mindre avhengig av å prestere i forhold til egne eller andres standarder. Ekte selvfølelse ses videre i sammenheng med et konsolidert selv. Et konsolidert selv har integrert indre og ytre opplevelser, og har dermed mulighet til å handle ut fra dette. Dette kan ses i sammenheng med Kernis (2003) sin beskrivelse av selvfølelse ovenfor.

Det er uklart hvorvidt selvbestemmelsesteoriens beskrivelse av selvfølelse som et biprodukt kan ses i sammenheng med forskning som tyder på at selvfølelse påvirker nivå av livstilfredshet. En person som ikke har fått tilfredsstilt sine grunnleggende behov kan likevel skåre høyt på nivå av selvfølelse målt med tradisjonelle spørre-

skjema. Med utgangspunkt i selvbestemmelsesteori vil denne selvfølelsen derimot være ustabil, og personen vil ikke nødvendigvis ha et høyt nivå av livstilfredshet (Ryan & Brown, 2003). Ifølge selvbestemmelsesteori vil ekte selvfølelse innebære at personen ikke behøver forsvarsstrategier for å opprettholde eller øke nivå av selvfølelse (Ryan & Brown, 2003). Grunnet manglende behov for forsvarsstrategier med hensikt å påvirke nivå av selvfølelse hos personer med ekte selvfølelse, kan det være interessant å undersøke om relasjonen mellom selvfølelse og livstilfredshet ville vært sterkere om en skilte mellom ekte og falsk selvfølelse.

Resultater fra gjeldende studie viser en sammenheng mellom selvfølelse og livstilfredshet, uten å skille mellom ekte og falsk selvfølelse. Videre er beskrivelsen av selvfølelse som et biprodukt motstridende i forhold til resultater som viser at selvfølelse kan predikere nivå av livstilfredshet, men at nivå av livstilfredshet ikke kan predikere nivå av selvfølelse.

Sammenhengen mellom foreldrerelasjon og selvfølelse

Resultatene viser en signifikant relasjon mellom foreldrerelasjon og selvfølelse. Dette i likhet med resultater fra tidligere studier (Bulanda & Majumdar, 2009; Carr Jordan, 2008; Kuhlberg, et al., 2010; Lau, 2007). Den sosiale støtten en kan motta fra foreldrerelasjonen kan tenkes å bidra til høyt nivå av selvfølelse, i likhet med forskning som viser en relasjon mellom sosial støtte og selvfølelse (Snopek & Hublova, 2008). Videre kan dette ses i sammenheng med sosiometerteori, som forklarer hvordan selvfølelse kan være en effekt av foreldrerelasjon gjennom den sosiale tilbakemeldingen en stadig mottar av sine foreldre (Leary & Baumeister, 2000).

Med utgangspunkt i selvbestemmelsesteori vil komponenter i foreldrerelasjonen som individuelt tilpassede utfordringer, positive tilbakemeldinger, nærhet, omsorg og aksept føre til høyt nivå av selvfølelse (Ryan & Deci, 2000). Denne studien måler foreldrerelasjon med utgangspunkt i spørsmål om gjensidig forståelse, støtte og positiv oppmerksomhet, og godt samhold. Behov for autonomi og kompetanse i selvbestemmelsesteori kan kanskje ses i sammenheng med spørsmål fra gjeldende studie som omhandler støtte og positiv oppmerksomhet fra foreldre. Behovet for tilhørighet i selvbestemmelsesteori kan ses i sammenheng med spørsmål fra denne studien om gjensidig forståelse og samhold. Resultatene er videre i overensstemmelse med forskning som viser at selvfølelse blir påvirket av komponenter av sosial støtte som direkte kommunikasjon av bifall fra signifikante andre (Harter, 1999), og mer tradisjonelle instrumentelle og emosjonelle støtte funksjoner (Short, et al., 1996). Det ville derimot være interessant med mål på tilfredsstillelse av de grunnleggende behov, som grunnlag for videre forskning på sammenhengen mellom behovstilfredsstillelse i foreldrerelasjonen og selvfølelse.

Det kan samtidig tenkes å være et bidireksjonalt forhold mellom foreldrerelasjon og selvfølelse. Selvfølelse kan tenkes å ha en indirekte effekt på foreldrerelasjonen mediert av andre faktorer. Selvfølelsens effekt på sosiale egenskaper kan for eksempel føre til høyt nivå av kvalitet på foreldrerelasjon. Selvfølelse ser for eksempel ut til å påvirke hvordan en relaterer seg til andre (Baumeister, Campbell, Krueger, & Vohs, 2003). I og med at en vil forsøke å oppnå eller beholde et positivt nivå av selvfølelse (Ryan & Brown, 2003), kan et fokus på å mestre sosiale situasjoner ha innvirkning på ens sosiale egenskaper, og dermed på nivå av kvalitet på foreldrerelasjo-

nen. Videre kan nivå av selvfølelse føre til økt tro på egen sosiale kompetanse, noe som igjen kan tenkes å påvirke foreldrerelasjonen i positiv retning.

Sannsynligvis vil denne påvirkningen mellom foreldrerelasjon og selvfølelse være gjensidig, på en slik måte at selvfølelse kan påvirke foreldrerelasjonen, og faktorer som sosial støtte i foreldrerelasjonen kan påvirke nivå av selvfølelse. Samtidig tyder forskning på at nivå av kvalitet på foreldrerelasjonen kan predikere nivå av selvfølelse (Allen, et al., 1994; Carr Jordan, 2008).

En relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet mediert av selvfølelse?

Resultatene viser en signifikant delvis medieringseffekt av selvfølelse mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, hos begge kjønn. Det at en føler at foreldre forstår en, at en får oppmerksomhet fra foreldre, og en følelse av et godt samhold er relatert til nivå av selvfølelse, som videre er relatert til nivå av livstilfredshet. Dette er i overensstemmelse med flere studier som ser på selvfølelse som en medierende faktor mellom ulike typer erfaringer og ulike typer utfall (DuBois, Felner, Sherman, & Bull, 1994). Tidligere studier er konsistent med et mønster hvor selvfølelse fungerer som en medierende rute mellom sosial støtte som fra foreldrerelasjon, og mål på adaptasjon til miljø som livstilfredshet (Diener, et al., 1999). Resultatene fra denne studien viser en delvis mediering av selvfølelse mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet, noe som tyder på at det samtidig er en direkte relasjon mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet.

Konfunderende variabler

En kan ikke utelukke at resultatene skyldes konfunderende variabler. En konfunderende variabel vil samvarierte både med den uavhengige og den avhengige variabelen. For eksempel kan personlighetstrekk tenkes å påvirke noe av variansen i både nivå av kvalitet på foreldrerelasjonen, nivå av selvfølelse, og nivå av livstilfredshet. Trekk i personligheten kan tenkes å påvirke personens atferd i samvær med foreldre, for eksempel har (Argyle & Lu, 1990) funnet at temperamentet kan påvirke ens sosiale kompetanse. Også selvfølelse og livstilfredshet kan bli påvirket av personens personlighetstrekk. I en studie av personlighetsfaktorer, selvfølelse og livstilfredshet viser resultatene en fullstendig mediering av selvfølelse mellom personlighetstrekkene samvittighetsfullhet (conscientiousness) og varme (agreeableness), og nivå av livstilfredshet. Videre fant de en delvis mediering av selvfølelse mellom ekstraversjon og nevrotisme, og livstilfredshet (Joshani & Afshari, 2011).

En antar samtidig at forskjellige kilder av sosial støtte og selvfølelse er multidimensjonale, og at deres mønster på tvers av kontekst i de tidlige ungdomsårene bør tas hensyn til uavhengig av tilgjengelighet på hver og en separat (Magnusson, 1995). Med dette som utgangspunkt bør en ta hensyn til at det sannsynligvis er mange ulike kilder til nivå av foreldrerelasjon, selvfølelse, og livstilfredshet, og at disse faktorene påvirker hverandre på tvers av situasjoner og tid. Slik kan andre faktorer enn de som er undersøkt her være med å påvirke nivå av både selvfølelse og livstilfredshet.

Dette kan tyde på en komplisert transaksjonsmodell. Dette utelukker ikke at en kan fokusere på faktorer som kan påvirkes gjennom forebygging og intervensjoner, som støtte, samfunnsmessig tilrettelegging, og informasjon til foreldre om barns be-

hov for; positiv oppmerksomhet, emosjonell støtte, det å ha tid til samvær, og konstruktiv kommunikasjon som grunnlag for godt samhold.

Begrensninger

Selvfølelse er i denne studien målt med negativt formulerte delspørsmål. Et fravær av negative selvevalueringer reflekterer kanskje ikke global selvfølelse på samme måte som om man hadde brukt et måleinstrument med positivt formulerte, eller en kombinasjon av positive og negative formulerte delspørsmål. Samtidig er resultatene sammenlignbare med resultat fra andre studier, med lignende skalaer på global selvfølelse, slik som "Rosenberg's Self-Esteem Scale", og "Harter's Perceived Competence Scale". Det er da nærliggende å anta at skalaen som er brukt i dette studiet er et valid mål på individers globale selvfølelse.

Videre er studiet basert på spørreskjema som involverer selvrapporing. Det er uklart hvorvidt noen av deltakerne i studiet responderte på selvfølelsesskalaen på en overdreven negativ måte, en mer selvbeskyttende måte, eller en overdreven positiv måte. Videre vil selvrapporing på alle skalaene i studien i noen grad kunne avhenge av mer forbigående situasjonsspesifikke hendelser, i motsetning til et mer generelt nivå av foreldrerelasjon og livstilfredshet på tidspunktet.

Ukjente tredjevariabler/ konfunderende variabler kan være årsaken til noe av variasjonen i relasjonen til de målte variablene, en slik konfunderende variabel kan være personlighetstrekk, humør, eller sykdommer og tilstander som påvirker rapportert nivå av foreldrerelasjon, selvfølelse og livstilfredshet på en negativ eller positiv måte.

Videre er dette en tverrsnittstudie, som ikke kan brukes til å si noe om kausalitet. Med andre ord kan påvirkningen skje i motsatt retning enn det som er postulert her.

Konklusjon

Resultater fra denne studien viser en sammenheng mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, mellom selvfølelse og livstilfredshet, og mellom foreldrerelasjon og livstilfredshet hos voksne. Resultatene er konsistent med en modell hvor selvfølelse delvis medierer effekten av foreldrerelasjonen på nivå av livstilfredshet. Ulike elementer ved foreldrerelasjonen kan føre til selvfølelse og livstilfredshet. Denne studien har tatt for seg faktorer som forståelse fra foreldre, støtte og oppmuntring, godt samhold, og det å ha det hyggelig sammen med foreldre. Samtidig er det mulig at det er en gjensidig påvirkning mellom foreldrerelasjon og selvfølelse, og mellom foreldrerelasjon og nivå av livstilfredshet.

Implikasjoner

Foreldrerelasjonen ser ut til å ha betydning også hos voksne, både for selvfølelse, og videre for nivå av livstilfredshet. I denne studien ser faktorer som positiv oppmerksomhet, emosjonell støtte, og et godt samhold i familien ut til å ha betydning. For framtidig forskning kan det være interessant å undersøke nærmere hvilke av disse og andre faktorer i foreldrerelasjonen som er av størst betydning for voksnes selvfølelse og livstilfredshet. Videre kan det være interessant å undersøke om en finner ulike sammenhenger når en skiller mellom ekte og uekte selvfølelse som forklart av selvbestemmelsesteori.

I klinisk praksis kan det være nyttig å ha kunnskap om at foreldrerelasjonen fortsatt har betydning for voksne klienter. Denne kunnskapen kan for eksempel være av betydning når en som psykolog vurderer å inkludere pårørende i behandling av mennesker med psykiske lidelser. Videre kan det være nyttig for en familieterapeut å ha kunnskap om hvilken effekt foreldrerelasjonen kan ha på selvfølelse og livstilfredshet.

Referanser

- Allen, J. P., Hauser, S. T., Bell, K. L., & O'Connor, T. G. (1994). Longitudinal assessment of autonomy and relatedness in adolescent-family interactions as predictors of adolescent ego development and self-esteem. *Child Development, 65*(1), 179-194.
- Alsaker, F. D., Dundas, I., & Olweus, D. (1991). *A Growth Curve Approach to the Study of Parental Relations and Depression in Adolescence*. Paper presented at the Biennial Meeting of the Society for Research on Child Development.
- Alsaker, F. D., & Olweus, D. (1986). Assessment of global negative self-evaluations and perceived stability of self in Norwegian preadolescents and adolescents. *The Journal of Early Adolescence, 6*(3), 269-278.
- Argyle, M., & Lu, L. (1990). Happiness and social skills. *Personality and Individual Differences, 11*(12), 1255-1261.
- Ash, C., & Huebner, E. (1998). Life satisfaction reports of gifted middle-school children. *School Psychology Quarterly, 13*(4), 310-321.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173-1182.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *PSYCHOLOGICAL SCIENCE IN THE PUBLIC INTEREST, 4*(1), 1-44.

- Baumeister, R. F., Tice, D. M., & Hutton, D. G. (1989). Self-presentational motivations and personality differences in self-esteem. *Journal of Personality*, 57(3), 547-579.
- Birkeland M. S., Torsheim, T., Leversen, I., & Wold, B. (submitted). Pathways to adulthood and their precursors and outcomes.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G., & Salzinger, S. (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: Findings of a 17-year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 22(11), 1065-1078.
- Bulanda, R. E., & Majumdar, D. (2009). Perceived parent-child relations and adolescent self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, 18(2), 203-212.
- Carr Jordan, E. M. (2008). Impact of attachment to parents on parent-adolescent relationships, self-esteem, and relational aggression. [Dissertation]. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 68(11-A), 4604.
- Cheung, R. S. H. (2007). Structural equation models of self-discrepancy theory: Tripartite relationships of domain-specific, perspective-specific self-discrepancies to psychological maladjustment and life satisfaction with self-esteem as mediator. [Dissertation]. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 68(1-B), 667.
- Civitci, N., & Civitci, A. (2009). Self-esteem as mediator and moderator of the relationship between loneliness and life satisfaction in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 47(8), 954-958.

- Cohen, J. (1977). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (rev. ed.)*. Hillsdale, NJ, England: Lawrence Erlbaum Associates, Inc; England.
- Compas, B. E., Hinden, B. R., & Gerhardt, C. A. (1995). Adolescent development: Pathways and processes of risk and resilience. *Annual Review of Psychology*, 46, 265-293.
- Dew, T., & Huebner, E. (1994). Adolescent's perceived quality of life: An exploratory investigation. *Journal of School Psychology*, 32(2), 185-199.
- Diener, E., & Diener, M. (2009). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem *Culture and well-being: The collected works of Ed Diener* (pp. 71-91). New York, NY: Springer Science + Business Media; US.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Fogle, L. M., Huebner, E., & Laughlin, J. E. (2002). The Relationship between Temperament and Life Satisfaction in Early Adolescence: Cognitive and Behavioral Mediation Models. *Journal of Happiness Studies*, 3(4), 373-392.
- Gilman, R., & Huebner, E. (2000). Review of life satisfaction measures for adolescents. *Behaviour Change*, 17(3), 178-195.
- Gilman, R., & Huebner, E. (2006). Characteristics of Adolescents Who Report Very High Life Satisfaction. *Journal of youth and adolescence*, 35(3), 311-319.
- Greenberg, M. T., Siegel, J. M., & Leitch, C. J. (1983). The nature and importance of attachment relationships to parents and peers during adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 12(5), 373-386.

- Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective*. New York, NY: Guilford Press; US.
- Holmbeck, G. N. (1997). Toward terminological, conceptual, and statistical clarity in the study of mediators and moderators: Examples from the child-clinical and pediatric psychology literatures. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(4), 599-610.
- Huang, C. (2010). Mean-level change in self-esteem from childhood through adulthood: Meta-analysis of longitudinal studies. *Review of General Psychology*, 14(3), 251-260.
- Huebner, E., Drane, W., & Valois, R. F. (2000). Levels and demographic correlates of adolescent life satisfaction reports. *School Psychology International*, 21(3), 281-292.
- Joshanloo, M., & Afshari, S. (2011). Big Five personality traits and self-esteem as predictors of life satisfaction in Iranian Muslim university students. *Journal of Happiness Studies*, 12(1), 105-113.
- Kenny, M. E. (1994). Quality and correlates of parental attachment among late adolescents. *Journal of Counseling & Development*, 72(4), 399-403.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A., & Bolger, N. (1998). Data analysis in social psychology *The handbook of social psychology, Vols 1 and 2* (4th ed., pp. 233-265). New York, NY: McGraw-Hill; US.
- Kernis, M. H. (2003). Toward a Conceptualization of Optimal Self-Esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26.

- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., & Buswell, B. N. (1999). Gender differences in self-esteem: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125(4), 470-500.
- Kuhlberg, J. A., Pena, J. B., & Zayas, L. H. (2010). Familism, parent-adolescent conflict, self-esteem, internalizing behaviors and suicide attempts among adolescent Latinas. *Child Psychiatry and Human Development*, 41(4), 425-440.
- Lau, Y. K. (2007). Parent-child relationships, parental relationships and children's self-esteem in post-divorce families in Hong Kong. *Marriage & Family Review*, 42(4), 87-103.
- Leary, M. R. (1999). Making sense of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 8(1), 32-35.
- Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory *Advances in experimental social psychology*, Vol 32 (pp. 1-62). San Diego, CA: Academic Press; US.
- Leung, C. Y., McBride-Chang, C., & Lai, B. P. (2004). Relations Among Maternal Parenting Style, Academic Competence, and Life Satisfaction in Chinese Early Adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 24(2), 113-143.
- Levitt, M. J., Silver, M. E., & Santos, J. D. (2007). Adolescents in transition to adulthood: Parental support, relationship satisfaction, and post-transition adjustment. *Journal of Adult Development*, 14(1-2), 53-63.
- Lewinsohn, P. M., Redner, J. E., & Seeley, J. R. (1991). The relationship between life satisfaction and psychosocial variables: New perspectives *Subjective well-*

- being: An interdisciplinary perspective* (pp. 141-169). Elmsford, NY: Pergamon Press; US.
- Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The Benefits of Frequent Positive Affect: Does Happiness Lead to Success? *Psychological Bulletin*, 131(6), 803-855.
- Magnusson, D. (1995). Individual development: A holistic, integrated model *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 19-60). Washington, DC: American Psychological Association; US.
- Marsh, H. W. (1989). Age and sex effects in multiple dimensions of self-concept: Preadolescence to early adulthood. *Journal of Educational Psychology*, 81(3), 417-430.
- Mattanah, J. F., Lopez, F. G., & Govern, J. M. (2011). The contributions of parental attachment bonds to college student development and adjustment: A meta-analytic review. *Journal of Counseling Psychology*, 58(4), 565-596.
- McGue, M., Elkins, I., Walden, B., & Iacono, W. G. (2005). Perceptions of the Parent-Adolescent Relationship: A Longitudinal Investigation. *Developmental Psychology*, 41(6), 971-984.
- McKinney, C., & Renk, K. (2008). Multivariate models of parent-late adolescent gender dyads: The importance of parenting processes in predicting adjustment. *Child Psychiatry and Human Development*, 39(2), 147-170.
- Muhlenkamp, A. F., & Sayles, J. A. (1986). Self-esteem, social support, and positive health practices. *Nursing Research*, 35(6), 334-338.

- Ng, K.-M., Loy, J. T.-C., Gudmunson, C. G., & Cheong, W. (2009). Gender differences in marital and life satisfaction among Chinese Malaysians. *Sex Roles, 60*(1-2), 33-43.
- Park, N. (2005). Life Satisfaction Among Korean Children and Youth: A Developmental Perspective. *School Psychology International, 26*(2), 209-223.
- Piko, B. F., & Hamvai, C. (2010). Parent, school and peer-related correlates of adolescents' life satisfaction. *Children and Youth Services Review, 32*(10), 1479-1482.
- Preacher, K. J., & Leonardelli, G. J. (2010). Calculation for the Sobel test: An interactive calculation tool for mediation tests Available from <http://people.ku.edu/~preacher/sobel/sobel.htm>
- Proctor, C. L., Linley, P., & Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal of Happiness Studies, 10*(5), 583-630.
- Ryan, R. M., & Brown, K. W. (2003). Why We Don't Need Self-Esteem: On Fundamental Needs, Contingent Love, and Mindfulness: Comment. [Comment/Reply]. *Psychological Inquiry, 14*(1), 71-76.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68-78.
- Saha, R., Huebner, E. S., Suldo, S. M., & Valois, R. F. (2009). A Longitudinal Study of Adolescent Life Satisfaction and Parenting. *Child Indicators Research, 3*(2), 149-165.
- Senol-Durak, E., & Durak, M. (2011). The mediator roles of life satisfaction and self-esteem between the affective components of psychological well-being and the

- cognitive symptoms of problematic internet use. *Social Indicators Research*, 103(1), 23-32.
- Short, J. L., Sandler, I. N., & Roosa, M. W. (1996). Adolescents' perceptions of social support: The role of esteem enhancing and esteem threatening relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 15(4), 397-416.
- Snopek, M., & Hublova, V. (2008). Adolescent perceived social support and its relation to life satisfaction, self-esteem and personality: Gender differences. *Ceskoslovenska Psychologie*, 52(5), 500-509.
- Suldo, S. M., & Huebner, E. (2004). The Role of Life Satisfaction in the Relationship between Authoritative Parenting Dimensions and Adolescent Problem Behavior. *Social Indicators Research*, 66(1-2), 165-195.
- Suldo, S. M., & Huebner, E. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 78(2), 179-203.
- Twenge, J. M., & Campbell, W. (2001). Age and birth cohort differences in self-esteem: A cross-temporal meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 5(4), 321-344.
- Veenhoven, R. (1988). The utility of happiness. *Social Indicators Research*, 20(4), 333-354.
- Vittersø, J. (2009). Satisfaction With Life Scale. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 46(8), 2.
- Wong, D. F. K., Chang, Y., He, X., & Wu, Q. (2010). The protective functions of relationships, social support and self-esteem in the life satisfaction of children of migrant workers in Shanghai, China. *International Journal of Social Psychiatry*, 56(2), 143-157.

Ye, S., Yu, L., & Li, K.-K. (2011). A cross-lagged model of self-esteem and life satisfaction: Gender differences among chinese university students.

Personality and Individual Differences Dec(Pagination), No Pagination Specified.

Young, M. H., Miller, B. C., Norton, M. C., & Hill, E. (1995). The effect of parental supportive behaviors on life satisfaction of adolescent offspring. *Journal of Marriage & the Family*, 57(3), 813-822.